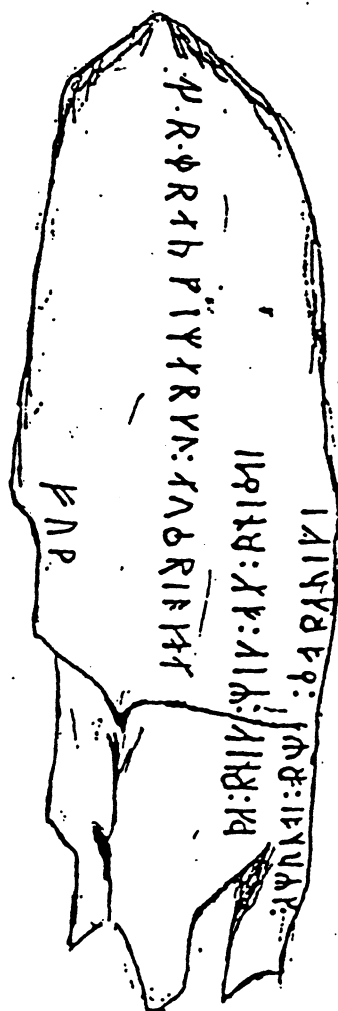

Medlemsblad for
Ringerike Slektshistorie lag

Nr. 1.

April 2001.

Årgang 11.

HRINGARKI. .
STIFTET 25.4. 1991.
MEDLEMSBLAD
FOR
RINGERIKE SLEKTHISTORIELAG.

REDAKSJON:

EIGIL ELSRUD.

THORLEIF SOLBERG.

KJELL HALLMANN.

Innholdsfortegnelse.

Finn A. Wang: Streiftog i småkongeslekter med Ringerike i sentrum.	s. 1.
Redaksjonens anmerkning.	s 19.
Eigil Elsrud: Rettelse.	s.19.
Gudmund Bakke: Storøya, Rytteraker og Borgen, og om Ole Jørgensen Rytterager og hans etterkommere.	s. 20.
Terje Østro: Vidalsplassen/ Skalsesteren.	s. 32.
Frank Otterbech: En presisering.	s. 33.
Ole E. Yttri: En slektsforbindelse mellom Norderhov og Modum.	s. 34.
Thorleif Solberg: Nedre Berg i Soknedalen på 1600-tallet.	s. 35.
Thorleif Solberg: Militærrulle for Hole 1697.	s.42.
Ole E. Yttri: Rettelse til Hringariki nr.2-1999, s.56.	s.48.
Thorleif Solberg: Rettelse til Hringariki nr.1-2000, s.46.	s. 48.
Marit Fonkalsrud Heggen: Slekt på Øst Veme.	s. 49.
Einar Bjerke: Noen tanker om og rundt slektsundersøking.	s. 64.
Thorleif Solberg: En gammel Ringeriksgard som "forsvant".	s. 69.
Thorleif Solberg: Skifter i tingbøkene.	s. 72.
Slektshistorisk og historisk litteratur tilsalgs.	s. 76.
Årsberetning, referat fra årsmøtet 2001, terminliste.	s. 77.

STREIFTOG I SMÅKONGESLEKTER

Med Ringerike i sentrum

I den islandske Flateyjarbok, som av mange blir regnet som mer pålitelig enn Snorres Kongesagaer - Heimskringla - finner vi de to saga-stykkene "Hversu Noregr Bygdist" "Hvordan Norge ble befolket" - og "Fundinn Noregr" - "Norge blir funnet". Her finner vi historien om "kong Nor" og hans ætt - ætlingene av Nors tipptippoldefar Fornjot og av Nor selv og hans bror Gor. Mellom Fornjot og Nor finner vi generasjonene Kåre, Jøkul, Snø den gamle og Torre, og den siste nevnes som konge av Kvenland, Finland og Gotland.

Vi kan følge mange linjer fra Nor og nedover til vår første rikssamler, kong Harald Hårfagre, og ut fra disse linene kan vi regne ut kronologisk "kong Nor"'s levetid. I og med irske annaler operer med det faktum at Dublin-kongen Olav Hvite dro over til Norge i år 871 for å hjelpe sin far i kamp mot "Nordmennes kongen", velger en her å sette tidspunktet for slaget ved Hafrsfjord til år 872 og Harald Hårfagres levetid fra 850 til 933.

Fra Nor fører en rekke linjer ned til kong Harald. Ikke alle linjene har like mange generasjoner, og derfor går det ikke like mange år på hver generasjon. Dessuten kan det forekomme tilfelle hvor et par generasjoner er falt ut i ætte - tavlene på grunn av likelydende navn, som for eksempel i Øystein Hedmarks - konges ætt.

De lærde strides om kronologien i vår oldtid og vikingetid. Enkelte vil regne et gjennomsnitt på 25 år på hver generasjon og 4 generasjoner på 100 år, mens andre heller mer til den oppfatning at det går 3 generasjoner på 100 år, hvilket vel er nærmere sannheten.

Imidlertid er det tydeligvis variasjoner fra én småkongeslekt til en annen. For det første, må vi huske at barnedødeligheten var stor; i visse slekter sannsynligvis større enn i andre. Dette kan også skyldes at menn i visse småkongeslekter hadde flere hustruer eller friller enn i andre, Dette gjelder sannsynligvis i stor grad forholdene i kyst - traktenes kongeslekter i motsetning til de i innlandet, særlig i dalene. Her kan det verre et gjennomsnitt på 40 - ja kanskje endog 45 år - pr. generasjon.

Dessuten var småkongedømmene utpregede valg - kongedømmer, slik at det kunne være atskillige tilfelle av at yngre sønner valgtes, ja i visse tilfelle endog svigersønner. Hva det siste angår, så hadde kanskje ikke kongen stort han skulle ha sagt når det gjaldt å velge etterfølger. Kongedømmet hans ble simpelthen erobret, og erobreren giftet seg med kongens datter eller nære slektning for å sikre legitimiteten.

Valgtes yngre sønner til etterfølgere, så ser vi i flere sagaer at det oftest var en viljesterk eller vakker mor som fikk sin vilje satt igjennom ved kongevalget.

Når vi imidlertid finregner kronologien i de slektslinjer som går fra kongen som kaltes Nor og nedover til kong Harald Hårfagre, så kommer vi til at kongen som skal ha gitt Norge navn levde omkring år 500; nærmere bestemt at han ble født ca. 460.

Det synes da ganske innlysende at han må være identisk med en konge som omtales i den gotiske historikeren Jordanes' saga om sitt folk.

I Goternes saga sier Jordanes blant annet at: "utenfor dem igjen bor ostrogotene,

raumarikene og ragnarikierene, og de kloke finnene, som er mindre av vekst enn noe annet folk i Skandza, - og så vinovilot, som ligner på dem. Svetidene er mest kjent i det folket fordi de er mer høyvokste enn dem; men danene, som er ætlinger av dem og som jaget herulene ut av landet deres, gjør også krav på et betydelig navn mellom alle folkeslag på Skandia på grunn av høy og slank legemsbygning. Der omkring bor også grannierene, augandzene, evniksene, tætel, rugene, arochene og ranierene. De hadde for ikke så mange år siden en konge som het Rodvulf; han foraktet sitt eget rike og tydde til gotekongen Teodorik; der ble han også mottatt slik han ønsket seg.”

Blant folkene gjenkjenner vi Grenlands befolkning, egdene på Agder, telemarkinger, ryger og horder, og da vi vet at kongene over de tre siste stammer alle stammer fra Nor, så kan det vel neppe herske noen tvil om at denne var identisk med kong Rodvulf, det vil si Rolv. Da kong Teodorik levde i tidsrommet 455 - 526, kan en regne med at kong Nor, alias Rodvulf eller Rolv, levde ca. 460 - 530. Vi skal se at navnet Rolv forekommer både i Nors nærmest besvogrede slekt og i hans etterslekt. Likeså skal vi se hvilken slekt han nedstammer fra, etter de sterke indisier som foreligger. Da kong Nor skal ha vært farfars far til Ringerikes konge Halvdan den gamle, som omtales i det genealogiske skaldekvadet Hyndluljod, og som levet ca. 550 - 630, så vet vi at han tilhørte Skjoldunge - slekten fra Lejre ved Roskilde i Danmark.

La oss høre noen av versene i Hyndluljod:

(12) ”Du er, Ottar! avlet av Innstein,
og Innstein av Alv den gamle,
Alv av Ulv, Ulv av Sæfare,
Sæfare av Svan den røde.

(13) Mor han hadde meget smykket
hun het, tror jeg Hledis Prestinne;
Frode var fār og Friunn mor,
Hele den ætt Høvdinger er.

(14) Aude i old var den fremste blant menn,
Halvdan før det var høyest av Skjoldunger;
navnkundige kriger førte han tappert,
hans verk fór vide til Verdens hjørner.

(15) Hans måg var Øymund, den ypperste mann;
Sigtrygg slo han med svale egger,
ektet Almveig den edleste viv;
de avlet og åtte atten sønner.

(16) Derfra er Skjoldunger, derfra Skilfinger,
derfra Audlinger, derfra Ynglinger,
derfra odelsbårne, derfra adelsbårne,
Midgards mest utvalgte menn.

(17) Var Hildegunn hennes mor,
barn av Svåva og Sjøkongen;
alt det er dinn ætt, Ottar Tåpe,
verdt å vite; vil du videre?

- (18) Dage ektet Tora Drengemoder,
i den ætten fødtes de ypperste kjemper,
Frådmar og Gyrd, de to Frekerne,
Åm, Josurmar, Alv den gamle.
- (19) Ketil het vennen deres, Klypps arving,
og morfar til moren din,
Frode fødtes før Kåre,
og Hild har avlet Halv.
- (20) Dernest var Nanna Nåkkves datter,
til din fars svoger var hun mor;
det er eldgammelt slektskap, andre vet jeg om,
alt det er ætten din, Ottar Tåpe!
- (21) Isolv og Åsolv lmod's sønner
og Skurhilds Skekkils datters;
mange helter mon du telle:
alt det er ætten din, Ottar Tåpe!
- (22) Hervard, Hjørvard, Hrane, Angantyr,
Bue, Brame, Barre, Reivne,
Tind og Tyrving, de to Haddinger.
- (23) Øster i Bolm ble de bårne,
Arngrims sønner og Øyfuras;
mangen udåd ble øvet av berserker,
fôr som flammer over land og hav.
- (24) Gunnar Bålk, Grim Ardskafe,
Tore Jernskjold, Ulv den gapende.
Jeg kjente både Brodd og Horve,
Som raske hirdmenn hos Rolv den gamle.
- (25) De var gude-viede disse karene
som alle stammet fra Jormunrek,
svogeren til Sigurd - lytt til min saga -
folkehøvdingen - som felte Fåvne.
- (26) Var den kulten av Volsung-ætten,
strømmet i Hjørdis Raudungs blod,
og Øylime var kommet fra Audlinger;
alt det er din ætt, Ottar Tåpe.
- (27) Gunnar og Hogne arvet Gjuka
sammen med Gudrun søsteren sin;
ikke var Guttorm av Gjuka - ætten,

men likevel bror til begge disse;
alt det er ætten din, tåpelige Ottar.

(28) Hake var gjeveste sønnen til Hvædna,
og til Hvædna var Hjørvard far.

(29) Harald Hildetann, han var sønnen til
Ringslengeren Rørek Audsson,
Aud den rådspake, Ivars datter,
men Rådbard var far til Randve;
alt det er ætten din, Ottar Heimske.

Om enn Hyndluljod er det største slektshistoriske kvad vi har, så må man kjenne til en del avde tusener av slektshistoriske opplysninger som finnes i våre sagaer for å forstå innholdet av kvadet og sette ættene i det rette perspektiv i forhold til hverandre.

Hversu Noregr bygdist

"Hvordan Norge ble befolket" er det største slektshistoriske verket vi finner i vår sagalitteratur - som innskudd i **Flateyjarbok** - og da dette ikke er så svært godt kjent, uten i utdrag, så la oss lese det **in extenso**:

Nu skal jeg fortelle dere hvordan Norge først ble befolket og hvilke konge-ætter som fantes både der og i andre land. Og hvorfor de heter Skjoldunger, Budlunger, Bragninger, Audlinger, Volsunger eller Nivlunger som kongeættene stammer fra. Fornjot het en mann, som hadde tre sønner. Den ene var Hler, en annen Loge, en tredje Kåre. Han rådet over vindene, Loge over ilden, og Hler over sjøen. Kåre var far til Jökul, far til kong Snø. Og barna til kong Snø var Torre, Fonn, Driva og Mjoll. Torre var en høyættet konge. Han rådet over Gotland, Kvenland og Finland. Til ham blotet kvenene for å få snøfall og godt skiføre. Her er tiden for disse. Det blotet skulle være midtvinters, og derfor ble den måneden kalt torre-måned. Kong Torre hadde tre barn. Sønnene hans het Nor og Gor og datteren Goe. Goe ble borte, og av den grunn blotet Torre senere enn han pleide. Derfor kalte de siden den måned det blotet holdtes Goe. Nor og Gor dro på leting etter søsteren sin. Nor holdt store slag vestenfor Kjølen, og mot ham falt de kongene som het Vee og Vei, Heming og Hunding. Og så la Nor under seg alt landet like til sjøen. Brødrene traff hverandre igjen i den fjorden som nå kalles Norefjord. Derfra fór Nor opp på Kjølen og kom dit hvor det heter Ulvamoene. Derfra fór han gjennom Østerdalen og like til Värmland og over vannet som heter Vänern og derfra til sjøen.

Alt dette landet la Nor under seg, alt vest for disse høyslettene. Dette landet kalles nå Noreg. Midtvinters kom de til Hedmark. Der var da en konge som het Rolv på Berg. Han var sønnen til jotnen Svade nordenfra Dovre og til Åshild, datteren til kong Øystein som lenge hadde rådet for Hedmark. Rolv hadde bortført Goe og gått for å eie henne. Men da hun fikk nyss om at broren Nor var i nærheten, dro hun for å møte ham, og det samme gjorde Rolv, som overgav seg til ham og ble gjort til hans mann. Etter det, fór Nor i gjestebud til svogeren sin og da fikk Nor Hodd, Svade jotuns datter og Rolvs søster. Etter dette, fór kong Nor vestover til sjøen og da traff han broren Gor. Han kom da norden fra Dumbshav og hadde tilegnet seg alle øyene

langts leden og alle bygdedene. Så skiftet brødrene rike mellom seg, slik at Nor skulle ha all fastlandet nordenfra Jotunheim og sydover til Alvhheim. Det heter nå Noreg. Men Gor skulle ha alle øyene som lå til babord for skipet hans når han for nordover i landet. Sømnene til Gor var støkongene Bette og Hette, Meite og Gette. Støkongen Bette for med skipet sitt inn i Trondheim og inn i Beitjø. Han lot bygge en skipsslede under skipet, for det var mye snø og godt sledeføre. Da satte Bette seg i løftingen og lot andre styre og satte seil og lot noen dra skipet over Ellidaeid til Namdal og tilegnet seg all landet han da hadde på babord side. Bette støkonge var far til Hette støkonge, far til Svade. Og Gette var far til Glamme og Gyve. Meite støkonge var far til Mevil og Myndil. Myndil var far til Eckil og Skeckil.

Nor var far og Hodd Svadesdatter mor til disse menn; Trond og Gard, som kalles agde. Men da de skiftet arven, fikk Trond Trondheim, som det siden heter. Gard agde var far til de som het Hord, Rugalv, Trym, Vegard, Frøygar, Torgard og Gryoigar. Hord fikk Hordaland ved skiftet. Hans sønn var Jofurr eller Josurr, far til kong Hjor, far til Hjorleiv den kvinnekjære. Rugalv eide Rogaland. Hans sønn var Ragnvald, far til kong Agvald. Trym eide Agder. Hans sønn var Agdi og Agnar, far til Ketil Trym, som bosatte seg på Tromøy. Vegard eide Sygnafylket. Han var far til Vedrom, far til Vemund den gamle, som kalles Sygnatruste. Frøygar eide Fjordene og Fjaler. Hans sønner var Frøystein gamle, som bosatte seg på Gaular, og Frøybjørn, far til Audbjørn, far til Arinbjørn Firdagar. Torgard eide Sunnmøre. Hans sønn var Torvid, far til Arnvid treserkabane, far til Slævid og Brævid.

Gryoigar eide Nordmøre. Hans sønn var Salgard, far til Gryoigar, far til Solve, far til Høgne i Nørøy, far til Solve viking og Hild den slanke, som ble gift med Hjorleiv den kvinnekjære. Berserken Halv var deres sønn. Gryoigars sønn var Sigar, far til Signy, som ble gift med Harald Naumdølagar, far til Herlaug, far til Gryoigar, far til Håkon jarl, far til Sigurd jarl, far til Håkon Ladejarl.

Kong Nors sønn Raam overtok riket etter faren sin. Han eide Alvhheim og et rike som strakte seg så langt de elvene nådde som rant ut eller hadde sine kilder der. Av disse, rant Lågen ut i Mjøsa. Og fra den, rant Vermå ut i Raam-elven og den siden til sjøen. Fra Vermå, rant den øvre Raam-elven ut i Raumsdal. Fra Vermå, rant Eystri-elven gjennom Østerdalen ut i Vänern, og derfra Gaut-elven ut i sjøen. Kong Raam satte i julen og drakk sammen med Bergfinn, sønnen til jønen Trym fra Vermå, og i raden der gikk demnes søster Bergdis. Og etter det, fikk han tre sønner; Bjørn, Brand og Alv. Han ble oppfostret hos Bergfinn og kaltes Fimnalv. Bjørn var hos moren sin og kaltes Jotunbjørn. Brand sendte hun til Raam, faren hans, som gav ham til gudene, så han ble kalt Gudbrand. Til ham gav Raam dalen som siden kalles Gudbrandsdal. Jotunbjørn gav han Raumsdal og Alv Østerdal og alt nordenfør Vänern og fra Gautelv nordover til Raumelv. Det ble da kalt Alvhheim.

Gudbrand Dalekonge var far til Audleiv, far til kong Gudmund. Hans sønn var Gudbrand, som ikke ville kalle seg konge men tok jarlsnavn, fordi han ville være den rikeste jarlen i Norderlandene. Hans sønn var Geirmund jarl, far til Rodgeir jarl, far til Gudbrand, som verken ville være konge eller jarl men antok hersenavn, men rådet som en konge, og ingen var rikere enn ham. Alle hans ætlinger, var siden herser. Jotunbjørn den gamle var far til kong Raam, far til Hrossbjørn, far til Orm skeljamola, far til Knattar, far til Torolv halma og Ketil raam. Sønnen til Torolv var helge, far til Berse, far til Tormod, far til Torlaug, mor til Tungu-Odd. Fimnalv den gamle fikk Svanhild, som kalles gullfjor. Hun var datter til Dag Dellingsson og Sol.